

شناسایی عوامل موثر بر خشونت و پرخاشگری

لیلا مفاخر: دانشجوی دکتری، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران
امین خطیبی: استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران (* نویسنده مسئول) khatibi83@yahoo.com
زهرا هژبرنیا: استادیار، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران
امیر ندری: استادیار، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد ایذه، دانشگاه آزاد اسلامی، ایذه، ایران

چکیده

کلیدواژه‌ها

خشونت،
پرخاشگری،
رفتار

زمینه و هدف: پرخاشگری به رفتارهای خرج از عرف جامعه گفته می‌شود که تحقیقات مختلفی به ریشه‌یابی و جستجوی عوامل موثر بر این رفتار پرداخته‌اند. هدف تحقیق حاضر بررسی عوامل موثر بر بروز خشونت و پرخاشگری می‌باشد.

روش کار: روش تحقیق حاضر، توصیفی-پیمایشی و از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد. جامعه آماری مرحله کیفی شامل ۱۲ نفر از خبرگان و متخصصان آگاه به ورزش به روش نمونه‌گیری گلوله برفی و هدفمند انتخاب شدند. جامعه آماری در بخش کمی تماشاگران شرکت‌کننده در مسابقات قهرمانی کشتی در کل کشور بودند که از استان‌های تهران، خوزستان، مازندران، خراسان و اصفهان که دارای سالن‌های کشتی می‌باشند انتخاب شدند. ابزار گردآوری در این تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته بود که شامل ۷۳ گویه است. برای آزمون مدل‌های اندازه‌گیری از تحلیل عاملی اکتشافی و معادلات ساختاری به وسیله نرم‌افزار SmartPLS استفاده شد.

یافته‌ها: در بین عوامل رفتاری مؤلفه‌ها به ترتیب رفتار ورزشکاران و رفتار تماشاگران تأثیر بیشتری بر خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی داشتند. همچنین در عوامل مدیریتی مؤلفه‌ها به ترتیب مدیریت برگزاری مسابقات، شرایط برگزاری مسابقات، امکانات و خدمات، تجهیزات الکترونیکی و سیستم جو امنیتی تأثیر بیشتری بر خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی داشتند.

نتیجه‌گیری: در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت که دلایل اصلی اثرگذار در رفتارهای خشونت و پرخاشگری در بُعد رفتاری، رفتار ورزشکاران می‌باشد. لذا انتظار می‌رود برای کاهش بروز خشونت و پرخاشگری در بین ورزشکاران، مدیران و مسئولان برگزارکنندگان مسابقات با کنترل و نظارت نقش اساسی داشته باشند.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۱۸

تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۹/۱۸

شیوه استناد به این مقاله:

Mafakher L, Khatibi A, Hojabrnia Z, Nadri A. Identify the factors affecting violence and aggression. Razi J Med Sci. 2021;28(9):92-103.

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با [CC BY-NC-SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/) صورت گرفته است.

Original Article

Identify the factors affecting violence and aggression

Leila Mafakher: PhD Student, Department of Physical Education and Sport Science, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran

Amin Khatibi: Assistant Professor, Department of Sport Management, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran (* Corresponding author) khatibi83@yahoo.com

Zahra Hojabrnia: Assistant Professor, Department of Physical Education and Sport Science, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran

Amir Nadri: Assistant Professor, Department of Physical Education and Sport Science, Izeh Branch, Islamic Azad University, Izeh, Iran

Abstract

Background & Aims: Aggression and violence are known as global dilemmas and have destructive physical and mental impacts on social and individual levels (2). Experts have emphasized the need for research in the field of violence and aggression to identify the factors that cause and motivate it, as well as providing preventive solutions, and have stated that identifying and explaining violence and aggression or choosing location have provided the best intervention strategy to control and prevent them. (3) Violent and abnormal behavior by athletes, spectators, coaches, and officials of sports teams such as basketball, wrestling, volleyball, football, and futsal are one of the main problems of these sports, which in addition to economic problems and losses, in terms of moral, social, cultural and political also cause great harm (4) Regardless of whether it is a team or an individual, the sport has examples of social processes that include competition, aberration, status relations, sociability, social exchange, cooperation, control, conflict, resource allocation, adaptation, group performance, aggression, and violence (5). However, it should be noted that these processes have different quality and quantity among different sports. The atmosphere of sporting events and competitions puts spectators in an emotional state in which experiencing this type of emotion can lead to emotions and behaviors that are referred to as violence or aggression (7, 6). Stadium violence is both a crime and contrary to certain sports norms. Various factors such as security forces, athletes, coaches, spectators, referees, and club officials can play a direct and indirect role in causing violence in stadiums (11). Among the influential factors in causing stadium and spectator violence, they have attracted more attention and are more visible. Considering that wrestling is the most honorable sport in Iran and also it is a sport in which heroic ethics and character play the first role and the occurrence of violence and immorality can hinder the development and growth of this sport among those who are interested in it and that no research has been done on determining and prioritizing the factors affecting the violence of wrestling spectators, so the researcher has decided to design the effective factors of violence in sports stadiums according to quantitative and qualitative factors; thus, the aim of this study is to investigate the factors affecting the incidence of violence and aggression in wrestling competitions.

Methods: The method of the present research is descriptive survey research and is applied in terms of purpose, which was conducted cross-sectionally. In accordance with the stages of the mentioned research strategy, the researcher has referred to the subject experts in the qualitative stage of the research to collect data; the statistical population of the qualitative stage included 12 experts and specialists aware of wrestling, including coaches, champions, referees and officials of the wrestling federation. Due to the fact that the researcher did not have direct access to the experts in question at the beginning, as a result, by identifying the first person, an attempt was made to identify and conduct interviews with other wrestling experts and specialists in the target cities. The statistical population also included a small number of spectators participating in the junior, youth, and adult wrestling championship

Keywords

Violence,
Aggression,
Behavior

Received: 09/09/2021

Published: 09/12/2021

teams across the country. In the sampling section, the provinces of Tehran, Khuzestan, Mazandaran, Khorasan, and Isfahan were randomly selected from the active provinces of the whole country. In order to test the obtained effectiveness model, the indicators obtained from the quality section were distributed among 220 spectators of the Premier Wrestling League in selected provinces (Tehran, Khuzestan, Mazandaran, Khorasan and Isfahan). The collection tool in this study was a researcher-made questionnaire that was based on the indicators extracted from the qualitative interviews. This questionnaire contains 73 items. To answer these items, a very low to very high Likert scale was used. Cronbach's alpha coefficient was used to assess the reliability of the research questionnaire using SPSS 24 software. To test the proposed measurement models to determine the dimensions affecting violence and aggression in wrestling competitions from exploratory factor analysis by principal component analysis and structural equations including first and second place confirmatory factor analysis by SmartPLS software used.

Results: The proposed model extracted in the qualitative part by interview and coding including four factors (managerial, behavioral, social, and cultural) were used, respectively. In the validation stage, by Cronbach's alpha, for a sample of 220 people, 3 indicators were excluded from the general model due to low validity, and instead of 73 indicators, 70 indicators were evaluated. The results showed that behavioral, managerial, cultural, and social factors are among the causes of violence and aggression in wrestling competitions. In comparing the factor loads of the dimensions of violence, respectively, the importance of the impact of the behavioral management dimension is followed by the managerial dimension, the cultural dimension, and finally the social dimension. In the behavioral factors, the components had a greater effect on violence and aggression in wrestling competitions, respectively, the behavior of athletes and the behavior of spectators. In the managerial factors, the components, respectively, the management of the competition, the conditions of the competition, facilities and services, electronic equipment, and finally the security atmosphere system had a greater impact on violence and aggression in wrestling.

Conclusion: One of the effective factors in the occurrence of violence and aggression is the behavior of athletes. According to the theory of instinctive aggression, internal aggression is a genetic component and exercise is an acceptable and effective means to get rid of factors related to violence and aggression. Those with a strong competitive nature are more likely to explore opportunities and have a greater motivation to reach them. It should be noted, however, that having a competitive personality trait cannot predict an individual's responses; thus, those with a winning personality behave more aggressively than other people. Therefore, it is believed that the more the athlete is able to understand, accurately express, regulate and identify emotions, the more he will have thinking habits that will make him more efficient and improve his performance (18). Other causes of violence and aggression are spectator behavior. According to the theory of instinctive behavior, aggression and violence by spectators during or after sports matches are a symbolic display of aggressive energy that, if suppressed, occurs in the context of society and rates, and will increase violent crime and violent behavior in other social arenas. In this regard, failure to achieve goals leads to various behaviors, one of which is aggression. According to this theory, the vandalistic and mobster behaviors of spectators are largely the result of their failure to achieve their goals during competitions (22). Finally, other factors influencing the occurrence of violence and aggression are psychosocial phenomena that can be manifested in emotional environments. Examining the favorable social contexts in wrestling can be considered as a sociological study that allows the identification of social factors affecting sports and violence (25). According to the theory of social learning, a person's behavior is formed through observation and during socialization and role modeling. According to Bandura, by observing violent and undesirable behaviors from family, media, peers, people learn what violence is and how to deal with it, then they are more likely to implement this behavior in their personal lives, even in social lives (26). Therefore, in order to prevent the occurrence of violence, in addition to creating a culture, it is possible to prevent the occurrence of violence in sports events by increasing the quality of competitions.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Mafakher L, Khatibi A, Hojabrnia Z, Nadri A. Identify the factors affecting violence and aggression. *Razi J Med Sci.* 2021;28(9):92-103.

*This work is published under CC BY-NC-SA 3.0 licence.

مقدمه

پرخاشگری شامل رفتاری است که از روی قصد و جهت صدمه زدن به خود و یا دیگری انجام می‌شود و می‌تواند دارای جلوه‌های مختلف باشد و از بدر رفتاری کلامی که سبب آسیب روان‌شناختی شده تا خشونت فیزیکی را در بر می‌گیرد و متضمن بی‌توجهی صرف به سلامت خود و یا دیگران می‌باشد (۱). پرخاشگری و خشونت به عنوان یک معضل جهانی شناخته شده و دارای اثرات مخرب جسمانی و روانی در سطوح اجتماعی و فردی می‌باشد (۲). متخصصان بر ضرورت تحقیق در حوزه خشونت و پرخاشگری جهت شناسایی عوامل ایجاد کننده و برانگیزاننده آن و نیز ارائه راهکارهای پیشگیرانه تأکید کرده‌اند و بیان کرده‌اند که شناسایی و تبیین خشونت و پرخاشگری امکان‌پذیرترین راهکار مداخله‌ای را جهت کنترل و پیشگیری آن‌ها فراهم کرده است (۳). بروز رفتارهای خشونت‌آمیز و نابهنجار از سوی ورزشکاران، تماشاگران، مربیان و مسئولین تیم‌های ورزشی از قبیل بسکتبال، کشتی، والیبال، فوتبال و فوتسال یکی از مشکلات اساسی این ورزش‌ها می‌باشد که علاوه بر مشکلات و ضررهای اقتصادی، از لحاظ اخلاقی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی هم آسیب‌های زیادی را در پی دارد (۴). ورزش صرف‌نظر از نوع تیمی و یا انفرادی بودن آن، دارای نمونه‌هایی از فراگردهای اجتماعی می‌باشد که شامل رقابت، کج‌روی، روابط منزلتی، جامعه‌پذیری، مبادله اجتماعی، همکاری، کنترل، ستیز، تخصیص منابع، سازگاری، عملکرد گروهی، پرخاشگری و خشونت می‌باشد (۵). هرچند باید اشاره کرد که در بین ورزش‌های مختلف این فراگردها، کیفیت و کمیت متفاوتی دارند. فضای حاکم بر رویدادها و مسابقات ورزشی تماشاچیان را در وضعیتی هیجانی قرار می‌دهد که تجربه این نوع هیجانات می‌تواند منجر به بروز احساسات و رفتارهایی گردد که از آن تحت عنوان خشونت یا پرخاشگری نام برده می‌شود (۶، ۷).

بارزترین نمونه رفتار خشونت‌آمیز در بین طرفداران ورزشی، پدیده اوباشگری می‌باشد که امروزه به شکل نسبتاً سازمان یافته‌ای در کشورهای به ویژه در اروپا پیشرفت چشمگیری داشته‌اند (۸). نظریه‌پردازان و پژوهشگران حوزه علوم اجتماعی عوامل مختلفی را

درباره بروز رفتار خشونت‌آمیز تماشاگران در هنگام انجام مسابقات ورزشی بیان کرده‌اند که از عوامل خرد اجتماعی تا دگرگونی‌های کلان اجتماعی را شامل می‌شود و با گسترش تدریجی فرهنگ تماشاگری و طرفداری در ورزش، مسائل خشونت‌آمیز مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است (۹). مطابق با نظریه یادگیری اجتماعی، رفتار پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز در ورزش با روش جانشینی و روش الگوگیری فراگرفته می‌شود. در شیوه جانشینی، فرد برای رفتار پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز با مجازات و یا برعکس پاداش مواجه می‌شود ولی در شیوه الگوگیری، افراد از ورزشکاران مشهور، پیروی کرده و زمانی که ورزشکار رفتار خشونت‌آمیز دارد، هوادار به الگوگیری و پیروی از او اقدام می‌کند (۱۰).

خشونت ورزشگاهی، هم نوعی جرم بوده و هم مخالف با هنجارهای خاص ورزش می‌باشد. در بروز ایجاد خشونت ورزشگاهی عوامل مختلفی همچون نیروهای امنیتی، ورزشکاران، مربیان، تماشاگران، داوران و مسئولین باشگاه‌ها می‌توانند به طور مستقیم و غیرمستقیم نقش داشته باشند (۱۱). در بین عوامل تأثیرگذار در ایجاد خشونت ورزشگاهی، تماشاگران، توجه بیشتری را به خود جلب کرده‌اند و نمود بیشتری دارند. علل ایجاد خشونت در ورزشگاه‌ها و توسط تماشاگران شامل علل مربوط به رقابت در مسابقات، علل مربوط به محیط ورزشگاه و علل مربوط به مسائل خارج از مسابقه می‌باشند (۶، ۷).

لک (۲۰۲۰) در تحقیقی به بررسی علل سیاسی خشونت و پرخاشگری مرتبط با ورزش پرداخت و بدین نتیجه رسید که تقویت اقدامات پرخاشگرانه توسط بازیکنان، مربیان، والدین یا رسانه‌های جمعی و سو استفاده کلامی توسط بازیکنان، والدین، مربیان و هواداران و همچنین بازی‌های ویدیویی خشن، طبیعت ورزش، طرفداران رقابت، سرخوردگی، ازدحام بیش از حد و یک مرکز ورزشی که از نظر ورزشی ضعیف نگهداری می‌شود، تنها دلایل خشونت و پرخاشگری در ورزش نیست، بلکه سیاست‌های قومی در فدرالیسم قومی سهم زیادی در خشونت و ورزش پرخاشگری دارد (۱۲). چاولا و سینف (۲۰۱۷) در تحقیقی بدین نتیجه رسید که تفاوت فراوانی در آسیب‌پذیری و پرخاشگری

شامل مربیان، قهرمانان، داوران و مسئولین فدراسیون کشتی بودند. با توجه به اینکه محقق به متخصصان مورد نظر تحقیق در ابتدا به صورت مستقیم دسترسی نداشته در نتیجه با شناسایی اولین فرد سعی شد تا از طریق آن بقیه خبرگان و متخصصان آگاه به ورزش کشتی شهرهای مورد نظر شناسایی و مصاحبه اجرا شود. در نتیجه می‌توان گفت که روش نمونه‌گیری از خبرگان در این پژوهش، نمونه‌گیری گلوله برفی و هدفمند بوده است. در تحقیق حاضر اصول اخلاق در مراحل اجرای پژوهش رعایت شد؛ همچنین تحقیق حاضر در دانشگاه آزاد اسلامی به شماره (IR.IAU.SHR.REC.1399.046) ثبت شده است.

جامعه آماری در بخش کمی نیز شامل تماشاگران شرکت‌کننده در مسابقات تیم‌های قهرمانی نوجوانان، جوانان و بزرگسالان کشتی در کل کشور بودند. در بخش نمونه‌گیری به صورت تصادفی از استان‌های فعال کل کشور، استان‌های تهران، خوزستان، مازندران، خراسان و اصفهان انتخاب شدند.

به منظور آزمون مدل تأثیرگذاری به دست آمده، شاخص‌های حاصل از بخش کیفی بین تماشاگران لیگ برتر کشتی در استان‌های منتخب (تهران، خوزستان، مازندران، خراسان، اصفهان) توزیع شد. با توجه به اینکه محقق قصد داشت که در بخش کمی، جهت تجزیه و تحلیل آماری، از تحلیل عاملی تأییدی با نرم‌افزار Smart- PLS استفاده کند و از طرفی دیگر به دلیل نامحدود بودن حجم جامعه، می‌توانیم نسبت ۱۰ به ۱ یا ۲۰ به ۱ یعنی به ازای هر متغیر ۱۰ تا ۲۰ نمونه در نظر بگیریم که در این وضعیت حداقل حجم نمونه ۲۰۰ نفر می‌باشد و با در نظر گرفتن واریانس نمونه (۰/۱۴۲) حجم نمونه محاسبه شده به طور تقریبی ۲۱۸ نفر می‌باشد. البته محققان این تحقیق جهت جلوگیری از ریزش نمونه، ۲۵۰ نفر فرستادند که ۲۲۰ تا از آن‌ها داری اعتبار بودند.

ابزار گردآوری در این تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته است که طبق شاخص‌های استخراج شده از مصاحبه‌های بخش کیفی بود. این پرسشنامه شامل ۷۳ گویه است. جهت پاسخ به این گویه‌ها از طیف لیکرت خیلی کم تا خیلی زیاد استفاده شد. جهت سنجش پایایی پرسشنامه تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ به

در بین بازیکنان مختلف در ورزش کریکت وجود دارد و میزان پرخاشگری بازیکنان این رشته تیمی در مقایسه با ورزش انفرادی رزمی بیشتر می‌باشد (۱۳). در پژوهشی دیگر ایشیک، کلیچ و آکسوی (۲۰۱۷) دریافتند که سطح خرده مقیاس‌های پرخاشگری و خشونت و سطح تهاجم عمومی ورزشکاران رشته‌های تیمی با اختلالات شنوایی بالاتر از ورزشکاران ورزش‌های انفرادی است (۱۴).

سلیمان، مهدی‌زادگان و نمازی‌زاده (۲۰۱۶) طی تحقیقی دریافتند که مربیان ورزشی به‌عنوان افرادی مؤثر بر تعیین جو اخلاقی تیم و تعیین معیارهای اخلاقی برای تیم، می‌بایستی استفاده از رفتارهای پرخاشگرانه را کاهش داده و همچنین این نکته را به تمامی بازیکنان نیز گوشزد نمایند و آنان را به دوری از رفتارهای پرخاشگرانه و انجام بازی جوانمردانه تشویق نموده و عواقب انجام پرخاشگری در ورزش و تمرین را به آنان، متذکر شوند (۱۵).

طی سالیان اخیر پرخاشگری‌های متعددی در سالن‌های کشتی رخ داده است. با توجه به اینکه ورزش کشتی پرافتخارترین ورزش ایران است و همچنین رشته کشتی ورزشی است که در آن اخلاق و منش پهلوانانه حرف اول را می‌زند و بروز خشونت و بداخلاقی می‌تواند مانع توسعه و بالندگی این رشته ورزشی در بین علاقه‌مندان شود و اینکه تحقیقی که بر تعیین و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر خشونت تماشاگران ورزش کشتی باشد انجام نشده است، در نتیجه محقق را بر آن داشته با توجه به عوامل کمی و کیفی به طراحی عوامل مؤثر خشونت در استادیوم‌های ورزشی بپردازد؛ از این‌رو هدف تحقیق حاضر بررسی عوامل مؤثر بر بروز خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی می‌باشد.

روش کار

روش تحقیق حاضر از نوع تحقیقات توصیفی-پیمایشی می‌باشد و از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد که به صورت مقطعی برگزار گردید. مطابق با مراحل استراتژی پژوهش مذکور، محقق در مرحله کیفی تحقیق جهت گردآوری داده‌ها به خبرگان موضوع مراجعه کرده است؛ جامعه آماری مرحله کیفی شامل ۱۲ نفر از خبرگان و متخصصان آگاه به ورزش کشتی

نمونه مورد مطالعه ساختار ۵ عاملی را تکرار خواهد کرد یا نه؟ بر روی داده‌ها تحلیل عاملی اکتشافی انجام گردید. قبل از انجام تحلیل عاملی ابتدا باید اطمینان حاصل کرد که آیا تعداد داده‌های موجود برای تحلیل عاملی مناسب هستند یا خیر؟ برای این منظور از شاخص‌های KMO و آزمون بارتلت استفاده شد.

شاخص کفایت نمونه‌گیری (KMO) در این محاسبه ۰/۸۰ بود که مقدار مناسبی را نشان می‌دهد (مقدار بالاتر از ۰/۶۰ برای این شاخص مناسب است). سطح تحت پوشش آماره کای دو برای شاخص بارتلت نیز صفر می‌باشد که وضعیت این شاخص را نیز مناسب نشان می‌دهد (سطح تحت پوشش آماره در صورتی که کمتر از ۰/۵ باشد، وضعیت روایی مناسب تشخیص داده می‌شود). حال می‌توان تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی را برای عوامل مدیریتی و مؤلفه‌های آن، مورد آزمون قرار داد.

برای بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری در روش PLS از شاخص‌های پایایی، روایی همگرا و روایی واگرا استفاده می‌شود. در این بخش پس از بررسی نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، مدل اولیه استخراج شده از تحلیل عاملی اکتشافی به وسیله نرم‌افزار SmartPLS مورد اندازه‌گیری قرار گرفته شد. در این مدل به طور کلی ۴ بُعد، ۱۰ مؤلفه و ۵۴ شاخص در مرحله اکتشافی مورد تأیید قرار گرفت. با توجه به چند سطحی بودن مدل، از طریق مدل معادلات ساختاری و به طور اخص تکنیک تحلیل عاملی تأییدی به بررسی مسیرهای مشخص شده پژوهش مطابق با الگوی شناسایی شده پرداخته شد (شکل ۱).

مطابق با اطلاعات ارائه شده در شکل ۱، تمام روابط تدوین شده در مدل مفهومی پژوهش، همه مسیرها مورد تأیید قرار می‌گیرند؛ زیرا مقدار آماره t که برای این روابط گزارش شده است بیشتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. همچنین نتایج بار عاملی متغیرهای تحقیق برای تک تک شاخص‌ها از ۰/۵ بیشتر شده‌اند و هم‌چنین مقادیر t محاسبه شده برای هریک از بارهای عاملی خارج بازه (۱/۹۶- تا ۱/۹۶+) قرار گرفته و در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار است. لذا می‌توان همسویی سؤالات پرسشنامه برای اندازه‌گیری مفاهیم را در این مرحله معتبر نشان

کمک نرم‌افزار SPSS 24 استفاده گردید که یکی از معتبرترین این تکنیک‌ها می‌باشد. با توجه به یافته‌های اعتباریابی ضریب آلفای کرباخ، شاخص‌های پژوهش از اعتبار بالای ۰/۷ برخوردار بودند.

در این تحقیق پرسشنامه‌ای به صورت الکترونیک طراحی شد و به صورت ارسال لینک، پرسشنامه به صورت پیام خصوصی برای هر کاربر در صفحه شخصی‌اش در لینکداین و همچنین قرار دادن لینک پرسشنامه در صفحه شخصی پژوهشگر بود تا در معرض دید همه افراد متصل به پژوهشگر قرار گیرد. در نتیجه روش نمونه‌گیری به صورت نمونه‌گیری زنجیره‌ای بوده است. یعنی پژوهشگر با ارسال لینک پرسشنامه به افراد در لینکداین خواسته است تا لینک پرسشنامه را در اختیار دیگر کاربران لینکداین قرار دهند و به همین ترتیب لینک پرسشنامه به صورت زنجیره‌ای توزیع شده است.

برای آزمون مدل‌های اندازه‌گیری پیشنهادی تحقیق جهت تعیین ابعاد مؤثر بر خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی از تحلیل عاملی اکتشافی به روش تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های اصلی و معادلات ساختاری شامل تحلیل عاملی تأییدی رتبه اول و دوم و به‌وسیله نرم‌افزار SmartPLS استفاده شد.

یافته‌ها

مدل پیشنهادی استخراج شده در بخش کیفی توسط مصاحبه و کددهی به ترتیب شامل چهار عامل (مدیریتی، رفتاری، اجتماعی و فرهنگی) استفاده شد. که در مرحله اعتباریابی به وسیله آلفای کرباخ برای نمونه ۲۲۰ نفری ۳ شاخص به دلیل اعتبار پایین از مدل کلی خارج شدند و به جای ۷۳ شاخص ۷۰ شاخص مورد ارزیابی قرار گرفت.

جهت بررسی روایی سازه متغیرهای تحقیق از تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی رتبه اول و دوم مورد استفاده قرار گرفت. محقق برای عامل مدیریتی، ۵ مؤلفه (مدیریت برگزاری مسابقات، شرایط برگزاری مسابقات، امکانات و خدمات، تجهیزات الکترونیکی و سیستم امنیتی) در نظر گرفت. برای بررسی آن‌ها ۲۹ شاخص طراحی و از طریق پرسشنامه مورد سنجش واقع شد. سپس جهت بررسی اینکه آیا شاخص‌های

تأیید برازش آن، بررسی برازش در یک مدل کامل می‌شود.

از طرفی در مدل‌سازی مسیری PLS معیاری برای سنجش تمام مدل وجود ندارد. به همین دلیل همان‌گونه که عنوان شد برای بررسی برازش کلی مدل از معیار نیکویی برازش (Goodness Of Fit) استفاده می‌شود. معیار GOF مربوط به برازش کلی مدل‌های معادلات ساختاری است، بدین معنی که پژوهشگر توسط این معیار می‌تواند درستی و برازش کلیت مدل مفهومی پیشنهادی را مورد آزمون قرار دهد که فرمول آن در زیر ارائه شده است (رابطه ۱).

$$GOF = \sqrt{\text{Communalities} \times R^2}$$

طبق جدول استخراجی ۱، تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که GOF محاسبه شده برابر ۰/۶۳ که این از ۰/۴ بزرگ‌تر است در نتیجه مدل تحلیل عاملی تحقیق از برازش مناسبی برخوردار است.

نتایج بررسی مدل اندازه‌گیری ابعاد خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی در جدول شماره ۲ آورده شده است.

نتایج جدول شماره ۲ بیانگر این است که عوامل رفتاری، مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی جز عامل‌های بروز خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی می‌باشند. در مقایسه بارهای عاملی ابعاد خشونت به ترتیب اهمیت تاثیر بُعد مدیریت رفتاری، سپس بُعد مدیریتی، بُعد فرهنگی و در آخر بُعد اجتماعی قرار دارد. پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری و مدل ساختاری و داشتن برازش مناسب مدل‌ها، فرضیه‌های پژوهش، بررسی و آزمون شد. با توجه به اینکه عوامل رفتاری و مدیریتی بیشترین سهم را دارا بودند.

در عوامل رفتاری (جدول ۳) مؤلفه‌ها به ترتیب رفتار ورزشکاران و رفتار تماشاگران تاثیر بیشتری بر خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی داشتند.

در عوامل مدیریتی (جدول ۴) مؤلفه‌ها به ترتیب مدیریت برگزاری مسابقات، شرایط برگزاری مسابقات،

جدول ۱- ماتریس سنجش روایی واگرا

عوامل فرهنگی	عوامل اجتماعی	رفتار تماشاگران	رفتار مربیان	نوع داوری	رفتار کادر فنی	رفتار ورزشکاران	سیستم و جو امنیتی	تجهیزات الکترونی	امکانات و خدمات	شرایط برگزاری مسابقات	مدیریت برگزاری مسابقات	سازه‌ها
										۰/۸۱	۰/۶۲	مدیریت برگزاری مسابقات
									۰/۷۷	۰/۴۹	۰/۵	شرایط برگزاری مسابقات
								۰/۸۶	۰/۴۵	۰/۴۲	۰/۴۸	امکانات و خدمات
							۰/۸	۰/۳۳	۰/۳۱	۰/۴۸	۰/۵۱	تجهیزات الکترونی
						۰/۸	۰/۳۵	۰/۵۲	۰/۴	۰/۴۲	۰/۵۷	سیستم و جو امنیتی
					۰/۸۱	۰/۷۲	۰/۳۹	۰/۴۴	۰/۴۲	۰/۳۸	۰/۶۱	رفتار ورزشکاران
					۰/۶۷	۰/۳۵	۰/۴۴	۰/۳۲	۰/۳۴	۰/۴۲	۰/۶۶	رفتار کادر فنی
				۰/۸۷	۰/۵۹	۰/۶۱	۰/۲۴	۰/۴۹	۰/۳۲	۰/۳۹	۰/۵۹	نوع داوری
			۰/۸۱	۰/۵۸	۰/۵۹	۰/۶۱	۰/۲۴	۰/۴۹	۰/۳۲	۰/۳۹	۰/۵۹	رفتار مربیان
		۰/۷۷	۰/۵	۰/۶	۰/۶۷	۰/۷۱	۰/۴۳	۰/۵۲	۰/۴۲	۰/۵۲	۰/۵۳	رفتار تماشاگران
	۰/۷۸	۰/۵۸	۰/۴۶	۰/۴۴	۰/۵۰	۰/۵۷	۰/۵۱	۰/۴۱	۰/۴۶	۰/۴۵	۰/۴۲	عوامل اجتماعی
۰/۷۴	۰/۵۷	۰/۵۸	۰/۵۵	۰/۴۱	۰/۴۹	۰/۶	۰/۳۶	۰/۵۵	۰/۴۴	۰/۴۷	۰/۵۲	عوامل فرهنگی

جدول ۲- بارهای عاملی و مقدار T-Values خشونت و پرخاشگری

رتبه	T-Values	بار عاملی	عامل‌های خشونت و پرخاشگری
۱	۵۶٫۹۵	۰/۹۳	عامل رفتاری
۲	۳۱٫۲۷	۰/۸۹	عوامل مدیریتی
۳	۱۴/۵۷	۰/۷۶	عوامل فرهنگی
۴	۱۰/۱۸	۰/۷۴	عوامل اجتماعی

جدول ۳- بارهای عاملی و مقدار T-Values عوامل رفتاری

رتبه	T-Values	بار عاملی	عوامل رفتاری
۱	۳۲/۳۸	۰/۸۹	رفتار ورزشکاران
۲	۲۴/۲۱	۰/۸۶	رفتار تماشاگران

جدول ۴- بارهای عاملی و مقدار T-Values عوامل مدیریتی

رتبه	T-Values	بار عاملی	بعد عامل مدیریتی
۱	۳۷/۳۲	۰/۸۶	مدیریت برگزاری مسابقات
۲	۱۵/۶۷	۰/۷۸	شرایط برگزاری مسابقات
۳	۱۲/۰۹	۰/۷۵	امکانات و خدمات
۴	۹/۷۸	۰/۶۹	تجهیزات الکترونیکی
۵	۷/۲۱	۰/۶۳	سیستم جو امنیتی

ورزشکاران از قوانین و مقررات، توهین یا بی احترامی ورزشکار به ورزشکار باشد که فرد ورزشکار ممکن است چنان دچار تنش و فشار روانی شود که رفتارهایی جبران‌ناپذیر در زمین ورزشی از خود بروز دهد که به تبعات آن می‌تواند به ورزشکار و تیم ورزشی آسیب وارد کند (۱۷).

مطابق با نظریه پرخاشگری غریزی، پرخاشگری درونی مؤلفه‌ای ژنتیکی است و ورزش به عنوان وسیله‌ای پذیرفتنی و کارآمد برای رها شدن از عوامل مربوط به خشونت و پرخاشگری می‌باشد. کسانی که دارای خصوصیت رقابتی شدید هستند، تمایل بیشتری به کنکاش درباره موقعیت‌ها دارند و از انگیزختگی بیشتری جهت دستیابی به آن‌ها برخوردار هستند. هرچند باید اشاره کرد که داشتن ویژگی شخصیتی رقابت‌جویی صرف، نمی‌تواند پاسخ‌های فرد را پیش‌بینی کند؛ بدین صورت کسانی که شخصیت بردگرا دارند، به نسبت افراد دیگر پرخاشگرانه‌تر رفتار می‌کنند؛ از این رو اعتقاد بر این است که هرچه ورزشکار توانایی بیشتری در درک، ابراز دقیق، تنظیم و شناسایی هیجانات داشته باشد، عادات فکری خواهد داشت که سبب کارآمدتر شدن فرد شده و باعث بهبود عملکرد فرد می‌شود (۱۸).

امکانات و خدمات، تجهیزات الکترونیکی و در نهایت سیستم جو امنیتی تاثیر بیشتری بر خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این تحقیق مدل‌سازی عوامل مؤثر بر بروز خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی بود. نتایج نشان داد که در عوامل رفتاری مؤلفه‌ها به ترتیب رفتار ورزشکاران و رفتار تماشاگران تاثیر بیشتری بر خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی داشتند. همچنین مشخص شد که در عوامل مدیریتی مؤلفه‌ها به ترتیب مدیریت برگزاری مسابقات، شرایط برگزاری مسابقات، امکانات و خدمات، تجهیزات الکترونیکی و در نهایت سیستم جو امنیتی تاثیر بیشتری بر خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی داشتند.

یکی از عوامل مؤثر بر بروز خشونت و پرخاشگری، رفتار ورزشکاران می‌باشد. نتایج این قسمت از تحقیق با تحقیقات خاقانی آور و شانواز (۲۰۱۶)، میلووانوویچ (۲۰۲۰) و هاونگ و همکاران (۲۰۱۹) همخوانی دارد (۴، ۱۳، ۱۶). امروزه در شرایط مسابقه و رقابت ورزشی، با توجه به شرایط حاکم بر مسابقه از جمله دوپینگ کشتی‌گیران، استرس شدید ورزشکاران، عدم آگاهی

تماشاگران، ورزشکاران، مربیان و عوامل اجرایی یکی از مشکلات مدیران رویدادهای ورزشی شده است و این نابهنجاری‌ها در ورزش‌های تیمی بیشتر دیده می‌شوند. این نابهنجاری‌ها علل متفاوت فردی و محیطی دارند. نتایج به‌دست‌آمده از تحقیق از جمله عواملی است که می‌تواند تنش‌های کلامی و فیزیکی را افزایش دهد و موجب رفتارهای نامناسب تماشاچیان شود، هنگامی که تراکم جمعیت بیشتر است تماشاچیان به هم نزدیک‌تر هستند که این می‌تواند موجب بروز مشکلاتی بین آن‌ها شود. نزدیک بودن تماشاگران به زمین بازی به این معنی است که گفتار تماشاگران توسط بازیکنان، مربیان و داوران بیشتر شنیده می‌شود و بالعکس. این مسئله موجب انتقال تنش‌ها می‌شود. از سویی دیگر متأسفانه با جلوگیری از حضور زنان در استادیوم‌های ورزشی و مردانه شدن فضای آن، شاهد رفتارهای غیراخلاقی در میان تماشاگران هستیم. این در حالی است که بسیاری از کارشناسان بر این باورند که با امکان حضور زنان در استادیوم‌های ورزشی می‌توان کنترل اجتماعی را افزایش داد و با کمک خود مردم این رفتارهای نامناسب را کنترل کرد. با توجه به فرهنگ ایرانی شکی نیست که با حضور خانم‌ها و خانواده‌ها در ورزشگاه‌ها، بسیاری از حریم‌ها حفظ خواهد شد و جو سالم‌تری بر استادیوم‌ها حاکم خواهد شد. حضور افراد خانواده خود یا دیگران در استادیوم‌ها، عامل مؤثری در حمایت نکردن از رفتارهای پرخاشگرانه و غیراخلاقی دیگران و بازداري آنان از این‌گونه رفتارهای ناشیست خواهد بود. بی‌شک این ناخوشایندی عمومی و منفعل نبودن در مقابل یکی از بهترین عوامل کنترل، چنین رفتارهای نادرستی ناهنجاری‌های رفتاری در اماکن و استادیوم‌های ورزشی است.

یکی از مهم‌ترین دلایل پرخاشگری عوامل مدیریتی در متغیر شرایط برگزاری مسابقات است که به دلیل حضور افراد زیاد در مسابقات ورزشی به عنوان تماشاگران، بی‌نظمی در سازمان‌دهی ورود و خروج و استقرار تماشاگران، ازدحام تماشاگران پشت درب‌های بسته سالن، ازدحام جمعیت در شلوغی صف خرید و عدم شماره‌گذاری صندلی‌های سالن می‌باشد. به عبارت دیگر نبود صندلی‌های مناسب در جایگاه تماشاگران، از مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار شرایط برگزاری مسابقات

از دیگر عوامل بروز خشونت و پرخاشگری، رفتار تماشاگران است. نتایج این قسمت از تحقیق حاضر، با تحقیقات قربانی و همکاران (۲۰۲۰)، دبیر و همکاران (۲۰۲۰) و تامبرونی و همکاران (۲۰۰۸) همخوانی دارد (۱۹-۲۱). مطابق بانظریه تئوری رفتار غریزی، پرخاشگری و خشونت‌هایی که در هنگام مسابقات ورزشی یا بعد از پایان آن به‌وسیله تماشاگران بروز می‌کند، نمایشی سمبلیک از انرژی پرخاشگرایی است که اگر سرکوب شود، در متن جامعه بروز می‌کند و نرخ جرائم خشونتی و رفتارهای خشونت‌آمیز را در صحنه‌های دیگر اجتماعی بالا خواهد برد. در این راستا، ناکامی در رسیدن به اهداف منجر به بروز رفتارهای مختلفی می‌شود که یکی از آن‌ها پرخاشگری است، بر طبق این تئوری رفتارهای وندالستیک و اوباشگرایی تماشاگران تا حدود زیادی نتیجه ناکامی آن‌ها در تحقق اهدافشان در جریان برگزاری مسابقات می‌باشد (۲۲).

یکی از نظریه‌های روان‌شناختی پرخاشگری، نظریه ناکامی است. مطابق با نظریه، ناکامی سبب بروز برخی شکل‌های رفتار پرخاشجویانه می‌شود. صاحب‌نظران چند عامل ناامیدکننده را علل پرخاشگری تماشاگران ذکر می‌کنند. یکی از این عوامل می‌تواند عملکرد ضعیف تیم محبوبشان باشد به ویژه وقتی میزبان هستند. تجربه نشان می‌دهد که برخی از جنبه‌های مربوط به رفتار نابهنجار تماشاگران ورزشی ناشی از نارضایتی آنان (برای مثال تصمیمات داور در مورد بازیکنان خاطی) در جریان برگزاری یک رویداد ورزشی است. همچنین حساسیت نتیجه یک بازی جهت کسب جایگاه یا مقام موجب افزایش واکنش‌ها به عملکرد بازیکنان یا داوران می‌گردد (۲۳).

در بُعد مدیریتی مؤلفه‌ها به ترتیب مدیریت برگزاری مسابقات (۰/۸۶)، شرایط برگزاری مسابقات (۰/۷۸)، امکانات و خدمات (۰/۷۵)، تجهیزات الکترونیکی (۰/۶۹) و سیستم جو امتیاتی (۰/۶۳) تأثیر بیشتری بر خشونت و پرخاشگری در مسابقات کشتی داشتند که مدیریت برگزاری مسابقات و شرایط برگزاری مسابقات بیشترین تأثیر را داشتند. رویدادهای ورزشی یکی از جذاب‌ترین و پربیننده‌ترین وقایع در دنیای کنونی هستند و تماشاگران زیادی را به ورزشگاه‌ها می‌کشاند. امروزه نابهنجاری‌های رفتاری و کلامی در بین

احتمال زیاد پیاده می‌کنند (۲۶).

نتایج به دست آمده از تحقیقات نشان‌دهنده این مسئله است که یکی از عوامل عمده و مؤثر در بروز این چنین رفتارهایی عدم کنترل فضاهای استادیوم‌ها و بیرون از آن بخصوص از سوی نیروی انتظامی می‌باشد. خشونت تماشاگران در بسیاری از مواقع در نتیجه احساس رهایی از قید و بندهای موجود جامعه و خانواده است. که فضای استادیوم و شرایط مسابقه به آن‌ها می‌دهد. به اعتقاد این نظریه‌پردازان، اگر قوانین و مقررات همان‌گونه که در جامعه و در شرایط محیطی متفاوت اعمال می‌شود در فضای استادیوم نیز اعمال شود، جلوی اغتشاشات و بی‌نظمی‌ها گرفته می‌شود. می‌توان گفت که در پیشگیری و کنترل خشونت و پرخاشگری در مسابقات ابتدا باید تشخیص داده شود که چه عواملی باعث این نوع خشونت و پرخاشگری شده است. نتایج تحقیق نشان داد که دلایل اصلی اثرگذار در رفتارهای خشونت و پرخاشگری در بُعد رفتاری، رفتار ورزشکاران می‌باشد. لذا انتظار می‌رود برای کاهش بروز خشونت و پرخاشگری در بین ورزشکاران مدیران سازمان، مسئولان برگزارکنندگان مسابقات با کنترل و نظارت برخی عوامل می‌تواند تاثیر بسزایی داشته باشد. همچنین مشخص شد که امکانات و تسهیلات و شیوه‌های تحقق بر تمایل به خشونت و پرخاشگری در ورزشگاه‌ها، ایجاد امکانات مناسب برای دسترسی به تسهیلات گوناگونی مانند سرویس‌های بهداشتی، محل‌های غذاخوری، مکان‌های نشیمن، بلیط مسابقات و دسترسی به وسایل ایاب و ذهاب به ورزشگاه، نبود دوربین در کنار تشک، هتل نامناسب برای کشتی‌گیران و کادر اجرایی باشد. همچنین می‌توان نقش خانواده را در تربیت ناصحیح، اجتماع را در ایجاد فرهنگ نامناسب، دوستان و همسالان را در تقلید کردن از حرکات ناشایست هم، عوامل روان‌شناختی و اقتصادی افراد را در بروز رفتارهای نابهنجار مؤثر دانسته و درصد بهبود عیوب این عوامل گام مؤثر برداشت.

References

1. Fatma H, Khan TF, Husain M. Psychobiology of aggression in sports. Indian J Health Wellbeing.

بر بروز رفتارهای نابهنجار می‌باشند. نبود نظم و انضباط در ورزشگاه، ورود زود هنگام تماشاگران به ورزشگاه، نبود امکانات آشامیدنی و خوراکی در ورزشگاه، پاکیزه نبودن و کمبود امکانات بهداشتی در ورزشگاه نیز در بروز پرخاشگری نیز نقش دارند. بر این اساس، محور این اقدامات باید معطوف به ایجاد امکانات مناسب برای دسترسی طرفداران به تسهیلات گوناگونی مانند سرویس‌های بهداشتی، محل‌های غذاخوری، مکان‌های نشیمن، بلیط مسابقات و دسترسی به وسایل ایاب و ذهاب به ورزشگاه باشد.

عوامل مؤثر دیگر در این تحقیق عوامل فرهنگی است. ابعاد جو رسانه‌ای و مداخلات، تعارض درونی و بیرونی تیم‌ها، نگرش و رفتار متقابل تیم‌ها و زمینه فرهنگی میزان تأثیر تبیین‌کننده رویداد هستند و در پویایی و تأثیرات آن نقش دارند. بر اساس دیدگاه‌های جدید ریشه اولیه کنترل پایدار و مداوم پرخاشگری، الگوسازی و تقویت معیارهای اجتماعی فرهنگی است (۲۴). بر این اساس، رسانه‌ها می‌توانند نقشی دوگانه در پرخاشگری تماشاگران داشته باشند. از یک طرف تیرهای خبری جنجالی می‌تواند سبب تحریک تماشاگران شود و از سوی دیگر رسانه می‌تواند ابزار مناسبی برای فرهنگ‌سازی باشد به عبارت دیگر حاشیه‌سازی مجلات و روزنامه‌های ورزشی در مورد بازی، حضور خبرنگاران در اطراف زمین و تجمع عکاسان پشت دروازه‌ها از مؤثرترین مؤلفه‌های تاثیر گذار عامل رسانه‌های ورزشی بوده است.

در نهایت عوامل مؤثر دیگر بر بروز خشونت و پرخاشگری، پدیده‌هایی روانی-اجتماعی هستند که در محیط‌های جمعی هیجان‌آور امکان تجلی پیدا می‌کنند. بررسی زمینه‌های مساعد اجتماعی موجود در ورزش کشتی را می‌توان بررسی جامعه‌شناسانه‌ای دانست که امکان شناخت عامل‌های اجتماعی مؤثر را در ورزش و خشونت فراهم سازد (۲۵). مطابق با نظریه یادگیری اجتماعی، رفتار شخص از طریق مشاهده و در طول جامعه‌پذیری و الگوسازی شکل می‌گیرد، به نظر بندروا، افراد با مشاهده رفتارهای خشن و نامطلوب از خانواده، رسانه، همسالان یاد می‌گیرند که خشونت چیست و چگونه باید آن را به انجام رسانید، سپس این رفتار را در زندگی شخصی خود، حتی در زندگی اجتماعی به

- 2017;8(7):744-7.
2. Lee AH, DiGiuseppe R. Anger and aggression treatments: a review of meta-analyses. *Curr Opin Psychol*. 2018;19:65-74.
  3. Waltes R, Chiochetti AG, Freitag CM. The neurobiological basis of human aggression: a review on genetic and epigenetic mechanisms. *Am J Med Genet Part B: Neuropsychiatr Genet*. 2016;171(5):650-75.
  4. KhaghaniAvar F, Shanvaz B. A Study of Verbal and Virtual Violence of Football Spectators in Iran (Causes and Solutions). *J Physic Educ Sports Sci*. 2016;1(4):40-54.
  5. Sadeghi S, Farajzadegan Z, Kelishadi R, Heidari K. Aggression and violence among Iranian adolescents and youth: a 10-year systematic review. *Int J Prev Med*. 2014;5(Suppl 2):S83.
  6. Sofia R, Cruz JFA. Unveiling anger and aggression in sports: The effects of type of sport, competitive category and success level. *Rev psicol deporte*. 2017;26(2):21-8.
  7. Bartlett ML, Abrams, M. (2019). Anger and aggression in sport. In M. H. Anshel, T. A. Petrie, & J. A. Steinfeldt (Eds.), *APA handbook of sport and exercise psychology, Vol. 1. Sport psychology* (pp. 509–528). American Psychological Association.
  8. Gülle M, Soyer F. Examining mobbing perceptions and organizational commitment levels of physical education and sport teachers. *J Physic Educ Sport*. 2016;16(1):210.
  9. Sheykhi R, Sharifiyan E. Anger and Sabotage of the Football Fans and and its Relationship with Quality of Service in a Sport Stadium. *Appl Res Sport Manag*. 2017;2(22):89-95.
  10. Hart KE, Scholar F, Kritsonis WA, Alumnus D, editors. *Critical analysis of an original writing on social learning theory: Imitation of film-mediated aggressive models by: Albert Bandura, Dorothea Ross and Sheila A. Ross. Natl Forum Appl Educ Res journal*. 2006.
  11. Delgado ÁA, Gómez GEA. Manifestaciones de violencia en el estadio de fútbol: El caso del Granada Club de Fútbol.(Manifestations of violence in the football stadium: The case of Granada Football Club). *Cultura, Ciencia y Deporte*. 2018;1(1):231-42.
  12. Lake YA. Political Causes of Sport Related Violence and Aggression: A Systematic Review. *Journal abrev*. 2020.
  13. Hwang JW, Choi JS, Kwon SH. Verification of the structural relationship model of college athletes' perfectionism, anxiety, and aggression in contact and non-contact sports. *Korean J Sport Sci*. . 2019;30(1): 160-177.
  14. Işık M, Kılıç İ, Aksoy K. Aggression levels of hearing impaired athletes: A comparison on individual and team sports İşitme engelli sporcuların saldırganlık düzeyleri: Bireysel ve takım sporu üzerine bir karşılaştırma. *J Hum Sci*. 2017;14(4):3221-9.
  15. Saleimian Z, Mehdizadegan I, Namazizadeh M. he effect of perfectionism, team norms and moral atmosphere on aggressive behaviors in basketball players. *ournal of Sport Management and Motor Behavior*. 2016;12(23):145-56.
  16. Milovanović I, Gentile A, Gutović T, Kezić A, Matošić D, Kreivytė R, et al. Prosocial and Aggressive Behavior Occurrence in Young Athletes: Field Research Results in Six European Countries. *Sustainability*. 2020;12(12):5085.
  17. Bendakfal R. Psychological Study of Modern Teaching Methods of Physical Activity Athlete to Mitigate Aggressive Behavior in Schools. Comparison Between Command Style, Training And Interactive Style In The Secondary Phase of The Study. *DSpace UMBM*. 2018;9(1)250-259.
  18. Bjørkly S. Psychological theories of aggression: principles and application to practice. *Violence in Mental Health Settings: Springer*; 2006. p. 27-46.
  19. Ghorbani L, Farahani M, Keshavarz L. Analysis of Environmental and Organizational Factors Affecting the Aggression and Violence of Iranian Volleyball Spectators. *Appl Res Sport Manag*. 2020;8(4):25-37.
  20. Dabir A, Zabihi I, Jamshidi A. Exploring Environmental and Service Factors Influencing Violence and Aggression in Spectators of Iran Popular Premier League Football Teams. *New Trends Sport Manag*. 2020;8(29):9-24.
  21. Tamborini R, Chory RM, Lachlan K, Westerman D, Skalski P. Talking smack: Verbal aggression in professional wrestling. *Commun Stud*. 2008;59(3):242-58.
  22. Heydarinejad S, Gholami S. Identification of factors of aggression incidence among football spectators in Khuzestan. *Stud Physic Culture Tourism*. 2012;19(1):37-41.
  23. DeWall CN, Finkel EJ, Denson TF. Self-control inhibits aggression. *Soc Pers Psychol Compass*. 2011;5(7):458-72.
  24. Sparby EM. Digital social media and aggression: Memetic rhetoric in 4chan's collective identity. *Comput Compos*. 2017;45:85-97.
  25. Albert B. *Social learning theory of aggression. The control of aggression: Routledge*; 2017. p. 201-52.
  26. Bandura A, Hall P. Albert bandura and social learning theory. *Learning theories for early years practice*. 2018;63.